بەناوی خوای بەخشندە ومیهرەبانەوە
بەناوی گەلەوە
ئەنجومەنی نیشتمانی کوردستان
ژمارە ی بڕیار: ٩
مێژووی بڕیار: ١٩٩٣/٢/١٥

بڕیار

بە پێی برگەی (١) لە مادەی (٥٦)ی یاسای ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ ولەسەر پێشنیازی وەزیری دارایی وئابووری وبڕیار لەسەردانی ئەنجومەنی وەزیران، ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق لە دانیشتنی ڕۆژی ١٩٩٣/٢/٢ دا بڕیاری دەرکردنی ئەم یاسایەی دا/-

یاسای ژمارە (٣)ی ساڵی /١٩٩٣

یاسای رەسمی پوول

مادەی یەکەم: مەبەست لەم وشانەی خوارەوە بۆ مەبەستەکانی ئەم یاسایە ماناکانی تەنیشتیانە:

١) وەزارەت: وەزارەتی دارایی وئابووریی هەرێمی کوردستانی عێراق.
٢) وەزیر: وەزیری دارایی وئابووریی هەرێمی کوردستانی عێراق.
٣) حکوومەت: حکوومەتی هەرێمی کوردستانی عێراق.
٤) سەرۆکی فەرمانگە: سەرۆکەکانی فەرمانگە حکوومەتییەکان لە هەرێمدا وبەڕێوەبەری کۆمپانیاکان وسەرۆکەکانی ئەنجومەنە تایبەتییەکان وئەنجومەنی تایەفەکان وسەرۆکەکانی ئەو دەستانەی کەسایەتیکی مەعنەوییان هەیە بۆ مەبەستەکانی ئەم یاسایە بە سەرۆکی فەرمانگە دادەنرێن.
٥) فەرمانبەر / هەر کەسێك لە کارگەرانی میری کە خزمەتگوزارییەکی گشتی پێ سپێردرابێ وکارگەرانی کۆمپانیاکان وئەنجومەنە تایبەتییەکان وئەنجومەنی تایەفەکان وئەو دەستانەی کەسایەتی مەعنەوییان هەیە بۆ مەبەستەکانی ئەم یاسایە لە حوکمی فەرمانبەردا دادەنرێن.
٦) رەسم: ئەو رەسمی پوولەی بەپێی ئەم یاسایە فەرز دەکرێ.
٧) پوول: ئەو پوولی داراییەی وەزارەت بە پێی ئەم یاسایە دەری دەکا.
٨) وەرەقە: هەر وەرەقەیەك کە دەبێ بە پێی ئەم یاسایە رەسمی لێ بدرێ ئیتر سا بە دەسخەت نووسرابێ یا با کرابێتە وێنە یا چاپ کرابێ یا لە بەری گیرابێتەوە.
٩) ئیمزا: نیشانە دانان لەسەر وەرەقەکە بە ئیمزا یا بە مۆر یا بە پەنجە مۆر یا بە هەر نیشانەیەك کە ئیمزا بگەیەنێ.
١٠) کەس: کەسی سروشتی یا مەعنەوی.
١١) رەسمدەر: ئەو کەسەی کە بە پێی ئەم یاسایە دەبێ رەسم بدا.

مادەی دووەم:
ئەو وەرەقانەی کە لە خشتەی یەکەم ودووەمی پاشکۆی ئەم یاسایەدا هەن دەبێ ئەو رەسمانەیان لێبدرێ کە لە تەنیشتیانەوە دیاری کراون.

مادەی سێیەم:
١) بەڵێننامە (عقد)ی کۆمپانیاکان لە کاتی تۆمار کردن یا درێژە پێدانی ماوەیان یا زیاد کردنی سەرمایەیان دەبێ رەسمی پێنج لە هەزارد (٥/١٠٠٠) یان لێ بدرێ.
٢) سەرمایەی ناو لێنراو (اسمي)ی کۆمپانیاکە لە کاتی تۆمار کردن یا درێژ پێداندا دەکرێتە بنچینە بۆ رەسم وەرگرتن. لە حاڵەتی زیاد کردنی سەرمایەشدا رەسم تەنیا لەسەر زیادە کە وەردەگیرێ.

مادەی چوارەم:
١) رەسمێکی ساڵانەی بەرێژەی دوو لە هەزاردا (٢/١٠٠٠) لە کۆ قیستە بەرهەمهێنەرەکانی دابین لە کۆمپانیایەکانی دابین (شرکات التامین) وەردەگیرێ وقیستەکانی نوێ کردنەوەی دابین (اعادة التأمین) ئەم رەسمە لەسەر نابێ.
٢) دابینکار (المؤمن) ئەو رەسمەی برگەی (١) دەداو هەر ڕێکەوتنێك پێچەوانەیەوە پووچەلە.
٣) سەرباری ئەو رەسمەی لە برگە (١)ی ئەم مادەیەدا دیاری کر رەسمێکیش لە قیستە بەرهەمهێنەرەکانی دابین لە کۆمپانیاکانی دابین جۆرەی خوارەوە وەردەگیرێ.
أ) باوەڕ نامەکانی دابین لەسەر زیان وکارەساتی کەسی پاشکۆی (الحوا الشخصیة الملحقة بها) وهەر دابینێکی تر کە پەیوەندیی بەم جۆرە دابی وئەو گۆڕینانەوە هەبێ کە لەو باوەڕ نامانەدا دەکرێن ورەسمەکەیان پێنج هەزاردا (٥/١٠٠٠)ی کۆی قیستەکانی دابین بەپێی حسابی کۆت (الحساب الختامي) دەبێ.
ب) ئەو باوەڕ نامەی دابینەی بە چەند دانەیەك ڕێکخراوە تەنیا وێ یەکەمی کە دەدرێتە دابین لێکراو (المؤمن له) یا سوود لێوەرگر (المست رەسمی لێوەردەگیرێ.

مادەی پێنجەم /
١) تەنیا یەك دانەی ئەو وەرەقە بازرگانییەی بە چەند وێنەیەك ڕێکدەخ رەسمی لێوەردەگیرێ.
٢) ئەگەر ئەو وەرەقانەی بە پشتئیمزا (التظهیر) بۆ دەستاو دەستکردن دە ولە کاتی ئیمزا کردنیاندا بە هۆی بە خشینی رەسمدەرەوە لە رەسم رەسمیان لەسەر نەدرابوو بەڵام دوایی پشتئیمزا کران بۆ کەسێك کە ماف بەخشینەی نییە، ئەوا ئەم کەسە لە کاتی پشتئیمزا کردنیدا دەبێ رەس تەواوی لەسەر بدا با ئەو کەسەش کە بۆی پشتئیمزا دەکا لە رەسم بەخشراو بێ.

بەشی سێیەم

رەسمدەر

مادەی شەشەم:
١ـ ئەگەر رەسمدەر چەندان (تعدد) بوون رەسمەکە بە هاوبەشی دەدە
٢ـ ئەگەر یەکێکیان لە رەسمدان بەخشرا بوو ئەوانی تر بە هاوبەشی ئەو رەسمەکە دەدەن.

مادەی حەوتەم:
١ـ ئەو وەرەقە بازرگانییانەی لە دەرەوەی هەرێمدا ساز دەکرێن لە کـ پشتئیمزا کردنیان یا پێشکەشکردنیاندا بۆ قبووڵکردن یادانەوەیان (الوفا

ناو هەرێمدا دەبێ رەسمیان لەسەر بدرێ وبەکە، کەسیشی کە ئەو کارە دەکا رەسمەکەی دەدا.

٢- هەر وەرەقـەیەکی تریش کە لە دەرەوەی هەرێـمدا ساز کرابێ ولـەناو هەرێمـدا بەکار بهێنرێ دەبێ رەسمیان لەسەر بدرێ ویەکەم کەسیش کە بەکاری دینێ رەسمەکەی دەدا.

مادەی هەشتـەم: چەنـدان (تعدد)ی ئیمزا لەسەر وەرەقەکە نابێتە هۆی چەندانی رەسمدان تەنیا ئەگەر بە مەبەستی درووستکردنی پەیوەندکاری (التزام)ێکی نوێ یا درێژە پێدان یا نوێ کردنەوەی ناوە رۆکی وەرەقەکە نەبێ کە ئەو سا هەر حاڵەتەو دەبێ رەسمی خۆی لەسەر بدرێ.

مادەی نۆیـەم: ئەگـەر ئەو بەڵێنـنامـەو مامەڵانەی لە وەرەقەکەدان ویەك سەرچاوەیان هەبوو رەسمەکە لەو مامەڵەیە وەردەگیرێ کە باڵاترین رەسمی لەسـەرە، بەڵام ئەگـەر سەرچاوەی بەڵێننامە ومامەڵەکان یەك نەبوو، ئەوا رەسمەکە لەسەر هەریەکەیان بەپێی خودی خۆی وەردەگیرێ.

بەشی چوارەم
چۆنێتی وەرگرتنی رەسم

مادەی دەیەم: رەسم بەیەکێ لەم رێگایانە وەردەگیرێ:

١- بە پوولی دارایی کە بەوەرەقەکەوە دەلکێنرێ.

٢- بەپارەی کاش لەم حاڵەتانە دا:

أ- رەسم لەسەر باوەڕ نامەی دابین.

ب- رەسم لەسەر بەڵێننامەی کۆمپانیا لەکاتی تۆمار کردنیدا یا درێژە پێدانی ماوەکەی یا زیاد کردنی سەرمایەکەی.

ج- ئەگەر رەسمەکە لە دە دینار زیاتر بێ ورەسمدەر بیەوێ بە پارە بیدا.

د- ئەگەر پوول لە ئارادا نەبوو.

مادەی یازدەیەم: ساڵانە یەك دینار رەسم بە سەریەکەوە لە مووچەو سەر مووچـە ([illegible]ـات) وکرێ (اجور) لە مانگی تەمـووزدا وەردەگـیرێ وخانەنشینان [illegible]ی ئەم مادەیە بەدەر دەبن.

مادەی دوازدەیەم: ئەگەر تەمومژێك یا ناکۆکییەك لەسەر وەرەقەکە لەبارەی رەسم لە سەردان ونەدانییەوە یا ئەو هەندەی دەبێ لەسەری بدرێ رووی دا وەزیر بۆی هەیە بڕیاربدا:

أ- رەسمی دەبێ لەسەر بدرێ یا نەدرێ.

ب- دیاری کردنی هەندی ئەو رەسمەی لەسەر وەرقەکە فەرزە.

٢- بڕیاری وەزیر لە هەر دووحاڵەتی برگەی (١)ی ئەم مادەیەدا بنبڕ (قطعي) دەبێ.

بەشی پێنجەم
بەخشین لە رەسمدان

مادەی سیازدەیەم:

١- میری کاتێك خۆی بە تەنیا دەبێتـە رەسمدەر لە رەسمدان دەبەخشرێ جگە لەو فەرمانگە رەسمییانەی یاسا تایبەتییەکانیان رەسمدانیان بەسەردا فەرز دەکەن.

٢- ئە وەرەقەیەی لەکاتی رێکخستنیدا گشت ئیمزا کەرانی لە رەسمدان بە

پێی یاسا بەخشراو دەبن رەسمی لێ وەرناگیرێ. بەڵام ئەگەر کەسێك کە مافی بەخشینی نییە چووە پاڵیان لە کاتی ئیمزا کردنیدا تەواوی رەسمەکەی دەکەوێتە ئەستۆ.

٣- وەزیر بۆی هەیە ئەو بەڵێننامانە لەرەسمدان ببەخشێ کە میری تیایاندا لایەنێك دەبێ، ئەگەر بەرژەوەندی ئابووری هەرێمی کوردستانیان تێدابوو.

مادەی چواردەیەم: ئەمانە لە رەسمدان دەبەخشرێن:

١- ئەو مامـەڵانـەی تایبـەتن بە خانـەکـانی پەرستن وپەرستگاو پەیمانگاو قوتابخانە ئایینییەکانەوە کە یاسا دانیان پێدادەنێ.

٢- بەڵگە نامە وباوەڕ نامەکانی ئەو قوتابییانەی لە دەرەوەی هەرێمدا دەخوێنن وسەبارەت دەرچوون وبەردەوام بوونیانە لەسەر خوێندن.

بەشی شەشەم
چاودێری

مادەی پانزەیەم: وەزیر یا ئەو کەسەی لە لایەنیوە راسپێردراوە بۆیان هەیە هەر فەرمانگەیەکی میری یا دەزگاکانی کەرتی تایبەتی یا تێکەڵاو بپشکنن بۆ دڵنیا بوون لە رەسمدان بەپێی ئەم یاسایە

مادەی شازدەیـەم: ١- نابێ پوول فرۆشتن بە بێ رێ پێدان لە لایەن وەزارەتەوە بکرێ.

٢- هەر کەسێ بە بێ رێ پێدان پوول فرۆشی بکا لە جاری یەکەمدا بە لایەنی زۆرەوە بە پەنجا دینار سزا دەدرێ وئەگەر دووبارەی کردەوە دەکرێتە دوو ئەوەندە.

٣- هەر کەسێك رێی پوول فرۆشی پێ درا بێ وبـە زیاتـر لە نرخـە رەسمی یەکەی بیفرۆشێ لە جاری یەکەمدا بە لایەنی زۆرەوە بە پەنجا دینار سزا دەدرێ وئەگەر دووبارەی کردەوە دەکرێتە دوو ئەوەندە ولە جاری سێیەمدا بەو پێیەی وەزیر بڕیاری لەسەر دەدا رێ پێدانەکەی بۆ ماوەیەك یا بڕای بڕ لێ دەسەنرێتەوە.

بەشی حەوتەم
چەند حوکمێکی جۆراو جۆر

مادەی حەڤدەیەم :-

١- أ- هەر فەرمانبەرێك بەر پرسیارە لە مسۆگەر کردنی وەرگرتنی رەسم لە سەر ئەوە وەرەقانەی بە حوکمی فەرمانەکەی دەخرێتە بەر دەستی.

ب- ئەگـەر رەسم لە سەر وەرقەکە بە تەواوی درابوون و پولەکانی بەتاڵ نەکـرابوونەوە، فەرمانبەرەکە دەبێ کە وەرەقەکەی خرایە بەردەست بەتاڵیان بکاتەوە.

ج- ئەگەر فەرمانبەر سەرپێچی لە حوکمی برگەی (١، ٢) ی ئەم مادەیە کرد ومامەڵەیەکی سەبارەت بەو وەرەقەیەی رەسمی لێ نەدراوە بەڕێ کرد، بە دە دینـار سزا دەدرێ و دەبێ رەسم دەرەکـەش بەلایەنی کەمـەوە دە دینـارو بەلایەنی زۆرەوە سەد دینار سزا بدا.

د- ئەگـەر پوولـەکـان بە شێوەیەك لکێنران یا بەتـاڵکرانەوە هەموو بن یا هەنـدێکیان لەگـەڵ ئەو رێنـمایی یانـەدا نە گونجێ کە بەپێی ئەم یاسایە دەرکـراوە، وا دادەنـرێ کە رەسمـدانەکە بەو هەندە نییە کە پولەکانی پێ

لکێنراوە یابەتاڵ کراوەو دەبێ رەسمەکە بە پێی هەندە ئەسڵییەکە بێ .

هـ - وەزیری دارایی بۆی هەیە سزاکانی مادەی شازدەیەم بدا . بەڵام سزاکانی مادەکانی ئەم یاسایە لە لایەن سەرۆکی فەرمانگەوە دەدرێ و لە حاڵەتی نەدانی پارەکەدا حوکمی یاسا رەچاو کراوەکان بەسەر ئەو کەسەدا دەسەپێنرێ .

٢- ئەو سزایانەی بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەدرێن رێ لە سەپاندنی حوکمەکانی یاسای سزادان و یاساکانی تر ناگرێ ئەگەر ئەو کارەی کراوە بەپێی حوکمەکانیان تاوانێك پێك بهێنێ .

مادەی هەژدەیەم :-

١- بە بریاری وەزیر یا ئەوەی کە دەسەڵاتی بەداتێ ولە سەر داوای پەیوەندیداران لە ٩٠٪ ئەمانەی خوارەوە دەدرێتەوە خاوەنیان :-

أ- نرخی پوولی بەکارنەهاتوو یا دراو یا ئەوەی پێش بەکارهێنانی بەسەهوو دەشێوێ .

ب - ئەوڕەسمەی بە سەهوو لە سەر وەرقەیەك وەردەگیرێ کە رەسمی لە سەرنییە یا لە سەرێتی و رەسمەکەی کەمترە لەوەی لێی وەرگیراوە .

٢- ئەگەر داواکاری وەرگرتنەوە کە رێگای پوول فرۆشیی پێ درابوو تەواوی نرخی پوولە بەکار نەهاتووەکانی دەدرێتەوە دوای داشکاندنی کۆمیسیون (عمولة) .

٣- وەزیر یا ئەوەی دەسەڵاتی دەداتێ بۆیان هەیە بە پارە یا پوول ئەو رەسمە بدەنەوەبە خاوەنی ئەگەر دڵنیا بوون کەرەسمدەر ئەو مەبەستەی بەدی نەهێناوە کە رەسمەکەی لەپێناو دا داوە .

مادەی نۆزدەیەم :- دەشێ پەیرەو بۆ ئاسانیی جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربکرێ .

مادەی بیستەم :- کار بە هیچ دەقێك ناکرێ کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە دا ناکۆك بێ .

مادەی بیست ویەکەم :- دەبێ ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستانی عێراقی حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکەن .

مادەی بیست و دووەم :- ئەم یاسایە لە رۆژی بڵاوکردنەوەیەوە لە رۆژنامەی رەسمیدا کاری پێدەکرێ .

جوهر نامق سالم

سەرۆکی ئەنجوومەنی نیشتمانی